

GLOBALIOS KOORDINATORIAUS PATIRTYS DIRBANT SU KARO PABĖGĖLIAIS, GLOBOJANČIAIS VAIKUS

Kristina Karpalovienė, Laima Milkintaitė

Šiaulių valstybinė kolegija

Anotacija. Pasaulyje vykstantys ekonominiai, politiniai, kariniai neramumai verčia žmones ieškoti prieglobsčio kitose šalyse. Viena jautriausių grupių yra karo pabėgėliai, kurie augina savo ir / ar globojamus vaikus. Lietuvoje asmenims, auginantiems globojamus vaikus, pagalbą teikia globos koordinatoriai, kurių pagrindinė funkcija – suteikti būtinąją pagalbą tėvams ar globėjams ir jų šeimose augantiems vaikams. Lietuvos teisės aktai numato pagalbą ir karo pabėgėliams, auginantiems globojamus vaikus. Iki 2022 m. karo Ukrainoje Lietuvoje globėjų iš kitų šalių nebuvo daug, tačiau prasidėjus neišprovokuotam karui jų labai padaugėjo. Globos koordinatoriams teko greitai persiorientuoti ir pradėti teikti paslaugas kitos kultūros ir kalbos asmenims, globojantiems nepilnamečius vaikus. Nors teikiant paslaugas laikomasi tokių pačių reikalavimų, o santykiai ir bendravimas su karo pabėgėliais grindžiami noru padėti, abipusiu pasitikėjimu, pozityvumu ir empatija, tačiau tarpkultūriniai skirtumai reikalauja ir specifinių kompetencijų bei gali kelti iššūkių profesinėje veikloje. Straipsnyje analizuojamos globos koordinatoriaus patirtys, sukauptos dirbant su karo pabėgėliais ukrainiečiais, globojančiais giminaičius arba pažįstamus nelydimus nepilnamečius. Straipsnyje pateikiami atliktos globos koordinatorių apklausos raštu tyrimo rezultatai. Tyrimo rezultatai parodė, jog globos koordinatoriai, dirbantys su karo pabėgėliais, auginančiais globojamus vaikus, siekdami suteikti kokybišką ir savalaikę pagalbą bei padėdami integruotis į visuomenę, susiduria su įvairiais iššūkiais. Pagrindiniai globos koordinatoriams kylantys iššūkiai darbe su karo pabėgėliais, globojančiais vaikus, yra kalbos barjeras, kultūriniai skirtumai, Lietuvos Respublikos įstatymų neišmanymas. Globos koordinatoriai išgyvena teigiamas emocijas, kai pasiekiamas realus rezultatas: yra galimybė suteikti pagalbą arba ji yra suteikiama. Neigiamas emocijas globos koordinatoriams kelia nesibaigiantis karas Ukrainoje, karo pabėgėlių globėjų šeimų, tiek likusių Lietuvoje, tiek grįžusių į tėvynę ar išvykusių į kitas šalis, ateities perspektyvos.

Reikšminiai žodžiai: globos koordinatorius, karo pabėgėliai, patirtys, globojami vaikai

Įvadas

Per pastaruosius dešimt metų Lietuvos vaikų globos sistemoje vyko pertvarka ir nuo institucinės pereita prie globos artimoje aplinkoje: šeimose, šeimynose, šeiminiuose namuose. Remiantis statistiniais duomenimis (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, 2023), šiuo metu Lietuvoje veikia 66 globos centrai, kuriuose paslaugos teikiamos budintiems globotojams, globėjams, tėvams bei jų globojamiems ar įvaikintiems vaikams.

2022 m. prasidėjus karui Ukrainoje į Lietuvą atvyko ir vis dar atvyksta pabėgėlių, kurių dalis – nelydimi nepilnamečiai užsienio piliečiai: 2024 m. jų atvyko 226, tuo tarpu 2022 m. – 2 110, 2023 m. – 307 (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ministerijos, 2025). Tam, kad nelydimi nepilnamečiai užsienio piliečiai iš Ukrainos galėtų naudotis visomis pagrindinėmis vaiko teisėmis (švietimo, medicininėmis, socialinėmis paslaugomis ir kt.), yra būtina nustatyti globą (rūpybą) ir paskirti globėją. Vaiko globa nustatoma atsižvelgiant į visas aplinkybes ir vaiko teises, todėl vaikas gali būti apgyvendinamas šeimoje, šeimynoje arba pas budintį globotoją, laikiną ar nuolatinį globėją. 2024 m. pabaigoje 392 nelydimiems nepilnamečiams užsienio piliečiams iš Ukrainos buvo nustatyta laikinoji globa (rūpyba) šeimose, o 52 vaikams – globos institucijoje (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ministerijos, 2025). Kai nustatoma globa vaikui, paskiriamas globėjas, taip pat šeimai priskiriamas ir specialistas – globos koordinatorius. Šis specialistas vertina kiekvieno globojamo vaiko poreikius ir bendrauja su vaiku bei šeima ne rečiau nei kartą per mėnesį, organizuoja pagalbą tiek vaikui, tiek globėjų šeimai (Įsakymas Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. sausio 19 d. įsakymo Nr. A1-28 „Dėl Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo, 2021).

Išsiskyrimas su tėvais, jų netektis visada yra traumuojanti patirtis. Vaikai gali sunkiai išgyventi pokyčius, jausti neapykantą, būti užsidarę bei nežinoti, kaip reikia elgtis. Šeimos, kurios priima tokius vaikus, gali taip pat neturėti reikiamų žinių ir įgūdžių, todėl globos koordinatorius padeda ieškoti įvairių sprendimo bei pagalbos būdų (Gvaldaitė, 2020; Sudland, 2019). Todėl siekiant užtikrinti globėjų ir globojamų vaikų gerovę būtina teikti kokybiškas, efektyvias paslaugas, tinkamai jas organizuojant.

Kadangi globos sistemos pertvarka įvyko neseniai ir tiek globos centrų, tiek juose dirbančių koordinatorių veikla yra gana nauja sritis, mokslinių tyrimų Lietuvoje šia tema yra nedaug. Merkys ir kt. (2020) aiškino globos ir įvaikinimo paslaugų poreikį. Gvaldaitė (2020) akcentavo tėvų ir globėjų savipagalbos grupes kaip

šeimų stiprinimo ir įgalinimo priemonę. Tuo tarpu Genienė ir Nedveckė (2021) analizavo pačių globos centrų veiklą ir aptarė globos centro darbuotojų ir budinčių globotojų veiklos veiksmingumo vertinimą. Užsienio moksliniuose tyimuose Graf ir kt. (2023) pateikė savo požiūrį ir nuostatas į pabėgėlius, prieglobsčio prašytojus ir migrantus skirtingose šalyse: Čekijoje, Suomijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Portugalijoje, Švedijoje, Šveicarijoje ir Jungtinėje Karalystėje. Tuo tarpu Geiger ir kt. (2017) analizavo globos priežiūros ir paslaugų teikimo globėjams ypatumus JAV. Sudland (2019) nagrinėjo iššūkius, kylančius dirbant su konfliktiškais šeimomis vaikų apsaugos bylose Norvegijoje, o Brownas ir kt. (2017) aiškino globėjams kylančius sunkumus Kanadoje.

Tyrimo problema. Globos koordinatoriai paslaugas šeimoms ir jose globojamiems vaikams Lietuvoje teikia neseniai, o karo pabėgėliai, globojantys vaikus, Lietuvoje tapo dar vienu iššūkiu. Dauguma specialistų darbo su karo pabėgėliais ir migrantais neturėjo ar turėjo labai nedaug. Manoma, jog savo veikloje su globėjais (rūpintojais) ir globojamais vaikais, atvykusiais iš Ukrainos dėl karo aplinkybių, globos koordinatoriai susiduria su įvairiomis situacijomis, problemomis ir jau yra sukaupę įvairių patirčių. Šiuo tyrimu ir norėta jas išsiaiškinti bei išanalizuoti. Todėl buvo formuluojami šie probleminiai tyrimo klausimai: su kokiais iššūkiais susiduria globos koordinatoriai teikdami paslaugas globojantiems nelydimus nepilnamečius karo pabėgėlius; kokias bendravimo su karo pabėgėliais, globojančiais nepilnamečius vaikus, ir kitas emocines patirtis globos koordinatoriai yra sukaupę?

Tyrimo objektas – globos koordinatorių patirtys dirbant su karo pabėgėliais, globojančiais vaikus.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti globos koordinatorių patirtis dirbant su karo pabėgėliais, globojančiais vaikus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išsiaiškinti globos koordinatorių, dirbančių su karo pabėgėliais iš Ukrainos ir globojančių vaikus, patiriamus iššūkius.
2. Atskleisti globos koordinatorių bendravimo bei kitas emocines patirtis dirbant su karo pabėgėliais.

Tyrimo metodai: mokslo informacijos šaltinių ir teisinių dokumentų analizė, apklausa raštu, kokybinė turinio analizė.

Tyrimo metodai ir sąlygos

Duomenų rinkimo metodas. Siekiant analizuoti globos koordinatorių, dirbančių globos centre su karo pabėgėliais, patirtis, buvo taikytas kokybinis tyrimo duomenų rinkimo metodas – struktūruota apklausa raštu.

Duomenų analizės metodas. Apklauskos metu gauti informantų atsakymai buvo grupuojami, išskiriant pagrindines kategorijas, nurodant jas pagrindžiančias subkategorijas ir paminint pagrindžiančius teiginius.

Tyrimo instrumentas. Tyrimui atlikti pasirinktas tyrimo instrumentas – struktūruotas klausimynas, sudarytas iš 10 atviro tipo klausimų, kurie padėtų surinkti duomenis apie bendrą globos koordinatorių darbo patirtį su karo pabėgėliais, globojančiais vaikus, turėtas nuostatas jų atžvilgiu prieš pradėdant dirbti su jais, bendravimo ir kitas emocines patirtis bei santykius su šiais klientais teikiant jiems paslaugas. Klausimai suformuluoti, remiantis mokslinių informacijos šaltinių analize.

Tyrimo imtis ir atranka. Tyrimo dalyvių atranka buvo tikslinė – globos koordinatoriai, turintys ne mažesnę nei 2 metų darbo patirtį šiose pareigose.

Tyrimo dalyvės – 7 moterys, dirbančios viename globos centre. Tiriamųjų amžius – nuo 32 iki 48 metų. Visos tyrimo dalyvės turi koleginių arba universitetinį išsilavinimą. Globos koordinatorių, sutikusių dalyvauti tyrime, bendras darbo stažas svyruoja nuo 8 iki 19 metų, globos koordinatorėmis jos tapo globos sistemos pertvarkos metu atsiradus globos centrams. Jų darbo stažas su karo pabėgėliais apie 2 metai, t. y. visos su jais pradėjo dirbti 2022 metais prasidėjus neišprovokuotam karui Ukrainoje ir į šalį atvykus pirmiesiems nelydimiems nepilnamečiams užsienio piliečiams iš Ukrainos.

Tyrimo etikos principai. Atliekant tyrimą buvo laikomasi konfidencialumo principo – nėra galimybės identifikuoti globos koordinatorių, kurie dalyvavo tyrime, tapatybės. Kiekvienam tyrimo dalyviui buvo užtikrintas konfidencialumas, anonimiškumas (interviu duomenys užkoduoti: K-1, K-2, K-3, K-4, K-5, K-6, K-7) bei savanoriškumo principas – visi tyrime dalyvavę globos koordinatoriai sutiko dalyvauti tyrime savo valia.

Tyrimo rezultatų analizė

Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti įvairias globos koordinatorių patirtis teikiant paslaugas karo pabėgėliams ir juos globojančioms šeimoms. Pirmiausia pasidomėta, su kokiais iššūkiais susiduria globos koordinatoriai, dirbantys su karo pabėgėliais (žr. 1 lentelę). Analizuojant tyrimo duomenis buvo išskirtos dvi kategorijos – „Tautiniai skirtumai“ ir „Pagalbos ir paramos teikimas“ bei aštuonios jas patvirtinančios subkategorijos. Atvykę karo pabėgėliai, globojantys nepilnamečius nelydimus vaikus, dažniausiai kalba

ukrainiečių ar rusų kalbomis, todėl kalbinis barjeras yra įvardintas kaip vienas iš iššūkių teikiant jiems paslaugas globos centruose. Ypač jaunesni globos centrų koordinatoriai kalba tik lietuvių ir kita užsienio kalba, dažniausiai anglų. Rusų kalba bendrauja vyresni darbuotojai, tačiau dauguma ją yra primiršę. Todėl tyrimo dalyviai kaip vieną iš pagrindinių iššūkių įvardijo <...kalbos barjerą...> (K-1).

Dar vienas įvardintas iššūkis, su kuriuo susiduria globos koordinatoriai, dirbdami su karo pabėgėliais, globojančiais vaikus, – kultūrų skirtumai. Nors Ukraina ir Lietuva turi panašių tradicinių švenčių, tačiau kiekviena tauta yra išskirtinė ir turi savitą, tik jos šaliai būdingų kultūrinių elementų ir tai sunkina tiek informacijos, tiek paslaugų teikimą (<...kultūriniai skirtumai...> (K-1); <...kultūriniai skirtumai...> (K-4)). Clayden ir Coohey (2022) taip pat teigė, kad globos koordinatoriai, dirbantys su karo pabėgėliais, susiduria su kultūrų ir kultūrinių grupių skirtumais, kurie lemia globos koordinatoriaus / socialinio darbuotojo veiklos pobūdį.

Atvykus į kitą šalį pasikeičia ne tik aplinka, bet ir įstatymai, kuriuos reikia suprasti ir priimti. Taigi, dirbant su karo pabėgėliais, globojančiais vaikus, globos koordinatoriai turi globėjus supažindinti su Lietuvos įstatymais ir juos paaiškinti. Iššūkių kyla dėl Lietuvos ir Ukrainos teisinės bazės skirtumų, kuriuos ukrainiečiams karo pabėgėliams yra sudėtinga suprasti ir priimti (<...įstatymų Lietuvoje ir Ukrainoje skirtumai...> (K-7)).

1 lentelė. Globos koordinatoriui kylantys iššūkiai darbe su karo pabėgėliais

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Tarpkultūriniai skirtumai	Kalbos barjeras	<...kalbos barjeras...> (K-1); <...kalbos barjeras...> (K-2); <...kalbos barjeras...> (K-4); <...rusų kalbos žinios...> (K-5); <...kalbos barjeras...> (K-7)
	Kultūrų skirtumai	<...kultūriniai skirtumai...> (K-1); <...kultūriniai skirtumai...> (K-4); <...kultūriniai skirtumai...> (K-6)
	Teisinės bazės skirtumai	<...įstatymų Lietuvoje ir Ukrainoje skirtumai...> (K-1); <...įstatymų Lietuvoje ir Ukrainoje skirtumai...> (K-4); <...įstatymų Lietuvoje ir Ukrainoje skirtumai...> (K-7)
Pagalbos ir paramos teikimas	Apgyvendinimo problemos	<...gyvenamosios vietos paieška...> (K-2); <...būsto paieška...> (K-3)
	Aprūpinimas drabužiais	<...aprūpinimas drabužiais...> (K-2); <...aprūpinimas rūbais...> (K-3)
	Pagrindinių poreikių tenkinimas	<...ugdymo įstaigos rekomendavimas...> (K-2); <...emocinių poreikių tenkinimas...> (K-2)
	Aprūpinimas maistu ir higienos priemonėmis	<...aprūpinimas maistu...> (K-2); <...aprūpinimas maistu...> (K-3); <...aprūpinimas higienos priemonėmis...> (K-3)
	Dokumentų tvarkymas	<...dokumentų tvarkymas migracijos skyriuje...> (K-3); <...dokumentų tvarkymas banke...> (K-3); <...dokumentų tvarkymas soc. išmokų skyriuose...> (K-3); <...pabėgėlių finansiniai sunkumai...> (K-3)

Globos koordinatoriams iššūkių taip pat kyla siekiant suteikti pagalbą ir paramą karo pabėgėliams, globojantiems vaikus. Atvykusiems karo pabėgėliams reikia susirasti būstą, kur jie gali apsistoti su globojamais vaikais, kartais pakeisti būstą. Nuomos kainos ir sąlygos dažnai tampa iššūkiu padedant ieškoti būsto (<...gyvenamosios vietos paieška...> (K-2)). Karo pabėgėliai iš savo gimtosios vietos išvyko dėl gyvybei gresiančio pavojaus. Dalis jų neturi būtiniausių drabužių, maisto, higienos priemonių. Pasak Järveläinen ir kt. (2023), socialinių darbuotojų, taip pat ir globos koordinatorių, viena iš veiklos funkcijų yra įvairios paramos organizavimas siekiant patenkinti karo pabėgėlių pagrindinius poreikius. Globos koordinatoriams buvo iššūkis suteikti informacijos, kur gauti įvairių daiktų, priemonių, padėti ap(si)rūpinti tokiomis priemonėmis ir patenkinti būtinus bazinius jų bei globojamų vaikų poreikius (<...aprūpinimas rūbais...> (K-3); <... aprūpinimas maistu...> (K-2); <...aprūpinimas higienos priemonėmis...> (K-3)).

Kaip dar vieną iššūkį globos koordinatoriai įvardino ugdymo įstaigų, atitinkančių globojamo vaiko poreikius, paiešką (<...ugdymo įstaigos rekomendavimas...> (K-2)). Kadangi atvykę nelydimi nepilnamečiai vaikai buvo įvairaus amžiaus, globos koordinatoriai turėjo teikti informaciją tiek apie ikimokyklinio, tiek apie bendrojo lavinimo ugdymo įstaigas, galinčias priimti šiuos vaikus, kartais teko ir lydėti šeimas su vaikais į įstaigas ir padėti užpildyti reikalingus dokumentus. Be to, karo pabėgėliams globėjams globos koordinatoriai turėjo padėti susitvarkyti ir kitus reikalingus dokumentus siekiant, kad jų gyvenimas šalyje

būtų kiek įmanoma pilnavertiškesnis, jie galėtų integruotis į bendruomenę, visuomenę, darbo rinką. Siekiant, kad karo pabėgėliai įgytų legalų laikinojo pabėgėlio statusą ir leidimą laikinai gyventi Lietuvoje, globos koordinatoriai padėjo tvarkyti dokumentus migracijos skyriuje (<...dokumentų tvarkymas migracijos skyriuje...> (K-3)), o kad galėtų įsidarbinti, gauti išlaikymą globojamiems vaikams – dokumentus bankų ir socialinių paslaugų skyriuose (<...dokumentų tvarkymas banke...> (K-3); <...dokumentų tvarkymas soc. išmokų skyriuose...>(K-3)).

Taigi, globos koordinatoriai, teikdami paslaugas karo pabėgėliams, globojantiems vaikus, turėjo pademonstruoti specialiąsias kompetencijas – užsienio kalbos žinias, gebėjimą tinkamai perteikti informaciją kitakalbiam, kitataučiams, tarpininkauti jiems įvairiose institucijose, išsiaiškinti įstatymus, reglamentuojančius karo pabėgėlių situaciją šalyje, ir pan. Visa tai globos koordinatoriams tapo ne tik iššūkiais jų veikloje, tačiau ir leido įgyti įvairios patirties įveikiant šiuos iššūkius, suteikiant kokybiškas paslaugas karo pabėgėliams, padedant jiems kiek įmanoma greičiau adaptuotis bei integruotis naujoje vietoje.

Sėkmingas ir kokybiškas socialinių paslaugų teikimas priklauso ir nuo paslaugų teikėjo bei gavėjo tarpusavio santykio. Todėl aiškinasi, kokios yra globos koordinatorių patirtys užmezgant bei išlaikant santykius su karo pabėgėliais, globojančiais vaikais. Sugrupavus ir apibendrinus duomenis, išskirta viena kategorija „Santykių pobūdis“ ir dvi subkategorijos.

2 lentelė. Globos koordinatorių ir karo pabėgėlių bendravimo patirtys

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Bendravimo pobūdis	Profesionalus bendravimas	<...santykis kaip socialines paslaugas teikiančių ir socialines paslaugas gaunančių...> (K-1); <...specialisto ir socialines paslaugas gaunančių klientų...> (K-5); <...kaip socialines paslaugas teikiančių specialisto ir socialines paslaugas gaunančių kliento...> (K-6); <...socialines paslaugas teikiančių ir socialines paslaugas gaunančių klientų...> (K-7)
	Tarpusavio bendradarbiavimas	<...yra geri, pasitikintys ir atviri...> (K-2); <...globėjai priima pagalbą, įsiklauso...> (K-3); <...stengiasi adaptuotis prie esamos situacijos...> (K-3); <...bendradarbiaujantis...> (K-4)

Globos koordinatoriai bendravimo patirtis su karo pabėgėliais, globojančiais vaikais, apibūdina kaip dalykinį bendravimą, kuris remiasi profesionaliu kliento ir darbuotojo santykiu (<...specialisto ir socialines paslaugas gaunančių klientų...> (K-5); <...kaip socialines paslaugas teikiančių specialisto ir socialines paslaugas gaunančių kliento...> (K-6)). Taip pat teigiama, kad juos sieja ir tarpusavio bendradarbiavimas, t. y. karo pabėgėliai, globojantys vaikus, pasitiki globos koordinatoriais, priima pagalbą (<...yra geri, pasitikintys ir atviri...> (K-2); <...globėjai priima pagalbą, įsiklauso...> (K-3)) bei stengiasi prisitaikyti prie naujos, neįprastos situacijos (<...stengiasi adaptuotis prie esamos situacijos...> (K-3)) ir bendradarbiauja su specialistais tiek priimant ir įgyvendinant sprendimus, tiek valdant sudėtingas situacijas (<...bendradarbiaujantis...> (K-4)). Taigi, šiltesnis ir atviresnis bendravimas, pasitikėjimu grįstas santykis tarp globos koordinatorių ir karo pabėgėlių, globojančių vaikus, sudaro motyvacinį pagrindą dalykiškai bendrauti, sėkmingiau bendradarbiauti, priimti siūlomas paslaugas bei pagalbą, suprasti vieniems kitus bei siekti bendro tikslo.

Darbas su iš karo zonos pabėgusiais asmenimis, tiek globėjais, tiek vaikais, sukelia įvairių emocijų bei jausmų. Globos koordinatoriai yra profesionalai ir turėtų gebėti atsiriboti nuo emocijų savo veikloje. Tačiau teikdami paslaugas jie ne visada geba atsiriboti nuo klientų išgyvenimų, sukaupia tam tikras emocijas patirtis vertindami savo klientų situacijas, matydami pokyčius. Iš gautų tyrimo rezultatų matyti (žr. 3 lentelę), jog tyrimo dalyvių rezultatai buvo išskirti į dvi kategorijas – „Teigiamas emocijas keliančios patirtys“ ir „Neigiamas emocijas keliančios patirtys“ ir penkias subkategorijas.

Globos koordinatorius, dirbančius su karo pabėgėliais, globojančiais vaikais, teigiamai nuteikia tai, kad savo veikloje jie gali užtikrinti vieną iš pagrindinių žmogaus teisių – būti laisvam ir saugiam. Jų nuomone, karo pabėgėliai ir jų globojami vaikai Lietuvoje yra visomis prasmėmis saugūs (<...kad žmonės jaučiasi saugiai...> (K-4); <...Lietuvoje jaučiasi saugūs...> (K-7)). Taigi, globos koordinatoriai išgyvena emocinį pasitenkinimą prisidedami prie karo pabėgėlių, globojančių vaikus, saugumo jausmo kūrimo. Pasak Gudžinskienės ir kt. (2017), socialiniame darbe (taip pat ir globos koordinatorių) viena iš pagrindinių funkcijų ir yra įvairiapusis klientų saugumo užtikrinimas.

3 lentelė. Globos koordinatoriaus emocinės patirtys dirbant su karo pabėgėliais

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Teigiamas emocijas keliančios patirtys	Karo pabėgėlių saugumas	<...kad žmonės jaučiasi saugiai...> (K-1); <...žmonės saugūs...> (K-4); <...kad jie jaučiasi saugūs Lietuvoje...> (K-6); <...Lietuvoje jaučiasi saugūs...> (K-7)
	Realios pagalbos suteikimas	<...padėti spręsti jiems išsylančias problemas...> (K-2); <...reali pagalba...> (K-3); <...teikti jiems pagalbą...> (K-5)
	Pasiektas rezultatas	<...svarbiausia matyti teigiamą rezultatą...> (K-5); <...labai patinka dirbti su žmonėmis...> (K-5); <...kad jie integruojasi į darbo rinką...> (K-7)
Neigiamas emocijas keliančios patirtys	Besitęsiantis karas Ukrainoje	<...besitęsiantys karo veiksmai Ukrainoje...> (K-1); <...karas Ukrainoje...> (K-4); <...kad karas Ukrainoje tęsiasi...> (K-7)
	Nerimas dėl karo pabėgėlių	<...tolimesnis šių šeimų likimas...> (K-2); <...karo pabėgėlių skaičius nemažėja...> (K-3); <...nepasiteisinantys pabėgėlių lūkesčiai kuo greičiau sugrįžti namo...> (K-5); <...dėl jų neišskios ateities...> (K-6)

Kita svarbi globos koordinatoriaus veiklos funkcija – suteikti kokybišką pagalbą. Remiantis tyrimo rezultatais, įvairi pagalba karo pabėgėliams, globojantiems vaikus, t. y. problemų išsprendimas (<...padėti spręsti jiems išsylančias problemas...> (K-2)), realios pagalbos suteikimas (<...reali pagalba...> (K-3)), teikia džiaugsmą globos koordinatoriams, leidžia sukaupiti teigiamas emocines patirtis.

Yra svarbu ne tik profesionaliai ir kokybiškai teikti paslaugas, tačiau kartu įgalinti klientus pasiekti jų norimus tikslus ir gauti apčiuopiamą rezultatą. Tyrime dalyvavę globos koordinatoriai išgyvena teigiamas emocijas, kai stebi klientų į(si)galinimą, jų pasiektus tikslus, gautus rezultatus (<...svarbiausia matyti teigiamą rezultatą...> (K-5); <...kad jie integruojasi į darbo rinką...> (K-7)). Clayden ir Coohey (2022) taip pat teigia, kad teikiama pagalba yra tikslinga ir pasiekia tikslą, kai vyksta sėkminga integracija į bendruomenę, visuomenę.

Dirbant su karo pabėgėliais, globojančiais vaikus, globos koordinatoriai įvardijo ir neigiamų emocijų keliančias patirtis. Pirmiausia tai vis dar besitęsiantis karas Ukrainoje (<...besitęsiantys karo veiksmai Ukrainoje...> (K-1)), dėl kurio nesikeičia karo pabėgėlių, globojančių vaikus, atvejų skaičius (<...karo pabėgėlių skaičius nemažėja...> (K-3)). Taip pat nerimaujama dėl klientų situacijos bei tolimesnės neapibrėžtos ateities – kai kurie karo pabėgėliai, globojantys vaikus, yra netekę namų, artimųjų, kai kurie išvyksta į kitas šalis ieškodami geresnių sąlygų (<...dėl jų neišskios ateities...> (K-6); <...tolimesnis šių šeimų likimas...> (K-2)), nėra galimybės prognozuoti, kada jie galės grįžti namo (<...nepasiteisinantys pabėgėlių lūkesčiai kuo greičiau sugrįžti namo...> (K-5)). Globos koordinatoriai perima dalį nerimo iš klientų dėl jų situacijos, tačiau dėl objektyvių priežasčių ne visada gali padėti, nes pokyčiai priklauso ne nuo globos koordinatorių ir jų organizuojamos pagalbos, bet nuo kitų aplinkybių, pvz., karo pabaigos.

Taigi, galima teigti, kad globos koordinatoriai, dirbantys su karo pabėgėliais, globojančiais vaikus, susiduria su įvairiais iššūkiais, siekdami suteikti kokybišką ir savalaikę pagalbą bei padėdami integruotis į visuomenę, yra sukaupę nemažai patirties bei išplėtoję savo tarpkultūrines kompetencijas.

Išvados

1. Globos koordinatoriai, dirbantys su karo pabėgėliais, globojančiais vaikus, patiria iššūkių dėl kalbos barjero bei kultūrinių skirtumų. Teisinės bazės skirtumai Ukrainoje ir Lietuvoje taip pat kelia iššūkių, nes karo pabėgėliams, globojantiems vaikus, sunku juos suprasti. Globos koordinatoriai susiduria su iššūkiais teikiant būtinąsias paslaugas: kyla sunkumų dėl apgyvendinimo, aprūpinimo drabužiais, pagrindinių poreikių tenkinimo, pasirūpinimo maistu ir higienos priemonėmis. Dokumentų tvarkymas taip pat įvardijamas kaip iššūkis, nes tenka bendradarbiauti su skirtingomis institucijomis, kur reikalavimai dokumentams skiriasi.
2. Globos koordinatoriai išlaiko specialisto ir kliento santykį, grįstą bendradarbiavimu. Globos koordinatoriams darbe su karo pabėgėliais, globojančiais vaikus, malonių emocijų kelia suteiktos saugios sąlygos, reali pagalba, bendromis jėgomis su karo pabėgėliais-globėjais pasiektas rezultatas. Tačiau neramina besitęsiantis karas ir karo pabėgėlių-globėjų bei jų šeimų narių ateitis.

Literatūra

1. Brown, J., Gerrits, J., Anderson, L. (2017). Challenges facing foster parent resource worker in Canada. *International Journal of Social Welfare*, 63–74. DOI:10.1111/ijsw.12219
2. Clayden, A., Coohey, C. (2022). Social work practice with refugees and immigrants: a short skill development course. *Social Work Education. The International Journal*, 1–18. DOI:10.1080/02615479.2022.2103529
3. Geiger, J. M., Piel, M. H., Julien-Chinn, F. J. (2017). Improving Relationships in Child Welfare Practice: Perspectives of Foster Care Providers. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 34, 23–33. <https://doi.org/10.1007/s10560-016-0471-3>
4. Genienė, R., Nedveckė, J. (2021). Globos centrai ir budintys globotojai: nuo projekto iki tvarios socialinės vaiko globos politikos. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 23, 67–84. <https://doi.org/10.15388/STEPP.2021.38>
5. Graf, S., Rubin, M., Assilamehou-Kunz, Y., Bianchi, M., Carnaghi, A., Fasoli, F., Finell, E., Gustafsson, M., Soraya, S., Shamloo, E., Tocik, J., Lacko, D., Sczesny, S. (2023). Migrants, asylum seekers, and refugees: Different labels for immigrants influence attitudes through perceived benefits in nine countries. *European Journal of Social Psychology*, 970–983. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2947>
6. Gudžinskienė, V., Raudeliūnaitė, R., Uscila, R. (2017). Socialinių darbuotojų patirtys rengiant vaikus savarankiškam gyvenimui bendruomeniniuose vaikų globos namuose. *Pedagogika: mokslo darbai*, 125, 158–174. <http://dx.doi.org/10.15823/p.2017.12>
7. Gvaldaitė, L. (2020). Įtėvių ir globėjų savipagalbos grupės – šeimų stiprinimo ir įgalinimo instrumentai. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 26(2), 39–59. <https://doi.org/10.7220/2029-5820.26.2.2>
8. Järveläinen, E., Rantanen, T., Toikko, T. (2023). Meanings of a client-employee relationship in social work: clients' perspectives on desisting from crime. *Nordic Social Work Research*, 13, 318–332. DOI: <https://doi.org/10.1080/2156857X.2021.1981984>
9. Įsakymas Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. sausio 19 d. įsakymo Nr. A1-28 „Dėl Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo. 2021 m. birželio 11 d. Nr. A1-440. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/6d43d002caee11eb91e294a1358e77e9>
10. Merkys, G., Bubelienė, D., Tarnauskas, K. (2020). Globėjų ir įtėvių paslaugų poreikio, jų prieinamumo ir teikiamų paslaugų kokybės analizė. *Tyrimo ataskaita*. Vilnius-Kaunas. ATASKAITA12_27.pdf
11. Sudland, C. (2019). Challenges and dilemmas working with high-conflict families in child protection casework. *Child & Family Social Work*, 1–8. <https://doi.org/10.1111/cfs.12680>
12. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. (2023). *Vaikų globos sistemos pokyčiai*. <https://vaikoteises.lrv.lt/lt/naujienos/vaiku-globos-sistemos-pokyciai-mazesnis-vaiku-institucijose-skaicius-daugiau-budinciu-globotoju/>
13. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ministerijos. (2025). *2024 m. Veiklos ataskaita*. <https://vaikoteises.lrv.lt/public/canonical/1741207566/2220/2024%20m.%20veiklos%20ataskaita.pdf>

EXPERIENCES OF THE GUARDIANSHIP COORDINATOR WORKING WITH WAR REFUGEES CARING FOR CHILDREN

Summary

The economic, political, and military unrest that is taking place in the world is forcing people to seek refuge in other countries. One of the most sensitive groups is war refugees who are raising their own and(or) foster children. In Lithuania, assistance is provided to persons raising foster children by guardianship coordinators, whose main function is to provide the necessary assistance to adoptive parents or guardians and children growing up in their families. Lithuanian legislation also provides for assistance to war refugees raising children in foster care. Before the 2022 war in Ukraine, there were not many patrons from other countries in Lithuania. However, with the onset of an unprovoked war, their number increased significantly. The guardianship coordinators had to quickly reorient themselves and start providing services to people of a different culture and language caring for minor children. Although the same requirements are met in the provision of services, and relations and communication with war refugees are based on the desire to help, mutual trust, positivity, and empathy, intercultural differences also require specific competencies and can pose challenges in professional activities. The article analyses the experiences of the guardianship coordinator accumulated in working with Ukrainian war refugees caring for relatives or acquaintances of unaccompanied minors. The article presents the results of the written survey of the guardianship coordinators conducted. The study results show that care coordinators working with war refugees raising children in foster care face various challenges seeking to provide high-quality and timely assistance and help them integrate into society. The main challenges for care coordinators in dealing with war refugees caring for children are the language barrier, cultural differences, and ignorance of the laws of the Republic of Lithuania. The care coordinator experiences positive emotions when a real result is achieved and there is an opportunity to provide real help. The endless war in Ukraine causes negative emotions for the care coordinators and the prospects of the foster families of war refugees, both those who remained in Lithuania and those who returned to their homeland or left for other countries.

Keywords: guardianship coordinator, war refugees, experiences, foster children

Informacija apie autores

Kristina Karpalovienė. Šiaulių valstybinės kolegijos Sveikatos priežiūros fakulteto Socialinio darbo katedros absolventė. Mokslinių tyrimų kryptys: globos koordinatorių veikla, karo migrantų vaikų globa. El. pašto adresas: dvynukai.k@gmail.com

Laima Milkintaitė. Šiaulių valstybinės kolegijos Sveikatos priežiūros fakulteto Socialinio darbo katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: asmenybė ir motyvacija, profesinis orientavimas ir karjeros valdymas, profesinės veiklos ypatumai, globos sistemos pertvarka. El. pašto adresas: l.milkintaite@svako.lt